

۲۰۲۳/۰۳/۰۲

سید عظیم حسینی

تجارت از دیدگاه ادیان، بخصوص از نظر دین اسلام – قسمت چهارم

در ادامه در قرآن پاک به انواع تجارت اشاره می‌شود مانند:

- ۱- تجارت بد: «بُنُسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ» (سوره «بقره» آیه ۹۰)؛
- ۲- تجارت بدون سود: «فَمَا رِبْحَتْ تِجَارَتُهُمْ» (سوره «بقره» آیه ۱۶)؛
- ۳- تجارت کم سود: «مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ» (سوره «نساء» آیه ۷۷)؛
- ۴- تجارت زیانبار: «إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ» (سوره «زمر» آیه ۱۵)؛
- ۵- تجارت بسیار زیان بار: «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ» (سوره «عصر» آیه ۲)؛
- ۶- تجارت رسوا: «الْخُسْرَانُ الْمُبِي» (سوره «حج» آیه ۱۱)؛
- ۷- تجارت راکد: «تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا» (سوره «توبه» آیه ۲۴)؛
- ۸- تجارت مستمر و بادوام: «تِجَارَةٌ لَنْ تَبُورَ» (سوره «فاطر» آیه ۲۹) ؛ و
- ۹- تجارت نجات بخش: «تِجَارَةٌ تُنْجِيكُمْ» (سوره «صف» آیه ۱۰).

پیامبر بزرگ حتی در سفرهای جنگی هم یارانش را از تجارت منع نفرمود. وقتی برای غزوه بدر الصفری از مدینه بیرون رفتند، پس از هشت روز که منتظر مشکان ماندند مسلمانان کالاهایی را که به همراه داشتند در بازار بدر فروخته، سود خوبی بردند. ایشان می فرمودند: "عبادت، هفتاد بخش است که برترین آنها، "طلب حلال است" وهم می فرمودند: روزی ده بخش دارد که نه بخش آن در تجارت است و باقی در غیر تجارت" اما مردم را اندرز می دادند که تقوا پیشه کرده، تنگ شدن روزی، و ادارشان نسازد که از راه گناه، آن را به دست آورند. در زمان خلافت ابوبکر صدیق مردم در فشار قطعی و گرسنگی

و خشك سالی شدید قرار گرفته بودند جماعتی به خدمت خلیفه رفتند تا وضعیت تأسف بار مردم را کاوش نمایند. به ابوبکر عرض کردند، باران نباریده و زراعت نرویده و مردم در شرف هلاکند. ابوبکر صدیق با دل پر از ماتم حزن خطاب به مردم فرمودند: بروید، صابر و استقام باشید من از خداوند تمنا دارم شب و روز سخت تان را به فرح و رفا مبدل گرداند غم و غصه خشك سالی را برطرف فرماید و از یأس نا امیدی رها یابید وقت غروب خورشید خبر رسید که قافله شتران بر در عثمان فرود آمد شترها را خوابانیده و بارها را جدا کردند، درحالیکه کارگران مشغول به انبار کردن وسایل بودند تجار و مشتریان به قصد بیع و سائل در مکان تجمع کردند، عثمان بن عفان فرمود: چه میخواهید ایشان عرض کردند شما مطلع هستید که چه میخواهیم. ما میل و آرزو داریم اجناسی که آورده اید با قیمت گرانی از تو خریداری کنیم، تا برای مردم محتاج و ضرورت دار بازار نمائیم، عثمان فرمود: چقدر نفع میدهید تاجران گفتند: دو برابر درهم با دو درهم، عثمان (رض) فرمود نفع زیاد تری بمن میدهند تجار گفتند: چهار برابر درهم چهاردهم در مقابل يك درهم، عثمان فرمود: نفع بیشتری بمن میدهند، تجار گفتند پنج برابر میدهیم (پنج درهم در مقابل يك درهم) عثمان (رض) فرمود: قیمتی افزونتر بمن میدهند، تجار گفتند خدا (ج) خیرت دهد ای پدر عمر و بغیر از ما تجاری در مدینه نیستند و هیچ احدی پیش از ما نیامده، ابتکار این قیمت را ارائه و پیشنهاد کند، پس چه کسی است قیمت زیاد تری به تو بدهد. عثمان فرمود: خداوند (ج) عطا می فرماید در مقابل هر درمی ۱۰ درهم پس کیست این قیمت را بمن بدهد تجار گفتند: هیچ کس بعداً تاجران محل را ترك کردند، عثمان (رض) فرمود: من خدا را شاهد و گواه می گیرم که تمام این شتران را بعنوان صدقه در راه خدا و بخاطر خدا بر مسکین و مصیبت زدگان خشك سالی توزیع کنم. حضرت عثمان گرامی ترین فرد خاندان قریش بود و بخاطر ثروت فراوان و سخاوت بی اندازه آوازه وی در همه جا پیچیده بود. حضرت مرد تجارت پیشه بود بیشتر تجارت وی در جزیره العرب، یمن، شام (سوریه امروزی) و عراق صورت میگرفت. کالا و متاع تجارتي وی به قدری زیاد بود که چندین شتر قوی هیکل آنرا حمل میکرد.^[۱۲] اسلام به صورت مستقیم از راه قوانین و مقررات و به صورت

غیرمستقیم از راه اخلاق، با اقتصاد پیوند دارد. [۱۳] دانشمندان قرون گذشته چون فاریابی، طوسی، جلال الدین دوانی و ابن سینا از پول و پول داری بحث نموده اند و تعداد زیادی از دانشمندان اسلام و بخصوص دانشمندان شرق از پول و پول داری بحث های جدی داشته اند. [۱۴] هر قدر ارزش مادی تجارت زیاد باشد، تا وقتی اهداف معنوی اش مورد توجه نباشد و به اجتماع و اخلاق و مصالح عموم زیان رساند، از نظر اسلام بی ارزش است. بدین سبب، تحصیل مال از راه ربا، احتکار، غش در معامله، کم فروشی، بی انصافی، دروغ و امثال آن که موجب رکود چرخهای اقتصادی است، در اسلام ممنوع است. خرید و فروش مشروبات الکلی، آلات قمار و انگور برای تهیه شراب در اسلام جایز نیست، زیرا به مصالح و اخلاق عمومی زیان می رساند. [۱۵] انسان ها برای پرداختن به تجارت و خرید و فروش کالاها، محیطی به نام بازار به وجود می آورند و این محیط زمانی سالم است که تاجران اصول اخلاقی را در آن رعایت کنند. [۱۶] (ادامه دارد)